

[Adolph Sørensen.]

også adskillige af de andre ministre, ikke mindst den højtærede handelsminister, der altid har givet dansk håndværk anerkendelse og sluttet op om og været enig i den linje, som jeg her har givet udtryk for.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Kaj Andresen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til finansudvalget.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring i lov om de offentlige grønlandske kasser [af Vivike m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 50) findes i tillæg A. sp. 359, fremsættelsen i tidenden sp. 1134).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Ministeren for Grønland (Mikael Gam):

Til det af det ærede medlem hr. Vivike og andre medlemmer af socialistisk folkepartis folketingsgruppe fremsatte forslag til lov om ændring i lov om de offentlige grønlandske kasser, hvilket lovforslag har til formål at sikre landskassen et tilskud på 80 pct. af landskassens udgifter til offentlig forsorg, skal jeg fremsætte enkelte bemærkninger.

Indledningsvis vil jeg gerne understrege, at jeg er fuldt ud klar over, at det grønlandske socialvæsen ikke er tidssvarende, og at der tiltrænges reformer på dette område.

Som det ærede medlem hr. Vivike imidlertid vil vide, fremgår det af Grønlandskommissionens betænkning af 1950, at der i kommissionen var enighed om, at Grønlands landsråd måtte have en afgørende indflydelse på dannelsen af de fremtidige sociale forsorgsregler, idet man bedst herved kunne sikre, at de sociale bestemmelser blev udformet i nøje overensstemmelse med befolkningens samfundsopfattelse.

I overensstemmelse hermed har landsrådet i samlingen 1951 udfærdiget vedtægter om aldersrente, om børneforsorg, om udbetaling fra det offentlige i trangstilfælde. Principperne i disse vedtægter svarer til principperne i den danske sociallovgivning på de tilsvarende områder, afpasset efter de særlige grønlandske forhold, hvorved jeg dog gør opmærksom på, at vedtægten om aldersrente blev udfærdiget, før vi hernede fik gennemført loven om folkepension. Ifølge vedtægten om hjælp fra det offentlige skal trangstilfælde afhjælpes, og der er ikke fastsat nogen grænse for hjælpens størrelse. I vedtægten om aldersrente og invalideunderstøttelse er der derimod fastsat, hvilke beløb der skal udbetales modtagerne. Disse beløb er senere reguleret opad i overensstemmelse med prisstigningerne. Beløbene er senest reguleret i 1955.

I denne forbindelse vil jeg dog gerne med den højtærede formands tilladelse have lov til at citere fra landsrådsforhandlingerne i 1961, hvad den af landsrådet ansatte socialinspektør udtalte om aldersrentens størrelse:

„I de få tilfælde, hvor der virkelig er trang til stede, har kommunalbestyrelserne ved hjælp af rådighedsbeløbet i henhold til vedtægtens § 5, stk. 2, ydet personlige tillæg, der bringer den samlede årlige aldersrente op på et niveau, der nærmer sig taksten for den indtægtsbestemte folkepension i Danmark.“

Det er rigtigt, at disse ydelser — bl. a. de seneste prisstigninger taget i betragtning — trænger til en revision. Alle er enige herom.

Landsrådet har allerede i samlingen i år haft lejlighed til at gøre sig bekendt med med socialinspektørens udkast til nye socialforsorgsbestemmelser, og landsrådet har tiltrådt de principper, efter hvilke udkastene er opbygget. Specielt har landsrådet tiltrådt, at retsprincippet, som gælder henede, i vidt omfang foreslås indført til afløsning af forsørgelsesprincippet. Den endelige behandling af de foreslåede udkast til nye socialforsorgsbestemmelser vil — ser det da ud til — finde sted i landsrådets samling næste år.

Grønlandskommissionen var i 1950 af den opfattelse, at den grønlandske befolkning selv i et vist omfang ville være i stand til at deltage i dækningen af de udgifter, der er

[Ministeren for Grønland.]

forbundet med de opgaver, som i Grønland henlægges til kommunerne, herunder således de sociale udgifter i snævrere forstand.

I overensstemmelse hermed har de offentlige grønlandske kasser hidtil selv afholdt udgifterne til den almindelige offentlige forsorg og til forsorgen for de gamle og invaliderne. Udgifterne til børneforsorgen er også afholdt af kassens midler; dog gør jeg opmærksom på, at 50 pct. af driftsudgifterne til børnehaver, børnehjem og børnesanatorier afholdes af statskassen.

Man må herved gøre sig klart, at fordelingen af udgifterne mellem stat og kommune er en helt anden i Grønland end herhede, men i Grønlands favør. Således afholder statskassen f. eks. samtlige udgifter til det grønlandske sundheds- og skolevæsen, ligesom staten yder et tilskud til forsyningstjenesten i Grønland på ca. 10 mill. kr. årligt, og dette er i realiteten også et socialt tilskud.

Under den i år stedfundne foreløbige behandling af forslagene til nye socialforsorgsbestemmelser har landsrådet givet udtryk for, at retsenheden med det øvrige Danmark ikke gælder, for så vidt angår de foreslåede takster for de forskellige hjælpetyper; og selv om landsrådet ikke finder, at tiden er inde til at indføre samme takster som i den øvrige del af riget, finder landsrådet dog, at der på længere sigt må findes udvej for finansiering af takster for de forskellige hjælpetyper, der er mere rimelige end de af socialinspektøren foreslåede. Indtil videre anbefaler landsrådet dog de foreslåede takster, men det er jo muligt, at landsrådet næste år vil stille forslag om, at der af statskassen ydes hjælp til afholdelse af de sociale udgifter i Grønland, hvis der ikke på anden måde — f. eks. ved de bestræbelser, der i så henseende udfoldes i Grønlandsudvalget af 1960 — skaffes landskassen forøgede indtægter.

Må jeg i denne forbindelse endvidere gøre opmærksom på, at der i § 2, stk. 3, netop i den lov, som de ærede medlemmer af det socialistiske folkeparti nu foreslår ændret, er hjemmel til på de årlige finanslove at yde statstilskud til landskassen. Hvis altså Grønlands landsråd erkender, at landskassens indtægter ikke slår til til dækning af udgifterne ved de opgaver, herunder de

socialt opgaver, som er henlagt til de grønlandske kommuner, kan landsrådet under påberåbelse af den nævnte lovbestemmelse i særlige tilfælde anmode staten om et tilskud. Det fremsatte lovforslag synes derfor unødvendigt, idet der allerede findes lov hjemmel til at yde statstilskud til landskassen, og udnyttelsen af denne hjemmel vil naturligt kunne finde sted ved bevilling på finansloven.

Jeg henleder også opmærksomheden på, at det i den udvalgsbetænkning, som den 1. februar i år blev afgivet over forslaget til lov om ændring i lov for Grønland om indførselsafgifter m. v., er anført, at der blandt de dengang herværende medlemmer af landsrådets forretningsudvalg var overvejende stemning for, ikke mindst af hensyn til de principielle overvejelser, der for tiden finder sted i Grønlandsudvalget af 1960, ikke i øjeblikket at ændre det principielle forhold, der eksisterer mellem statskassens og landskassens finansiering af opgaver i Grønland.

Endvidere henleder jeg opmærksomheden på, at landsrådet, såfremt det ønsker at give en midlertidig forhøjelse af f. eks. invalide- og aldersrentesatserne, indtil den endelige ordning gennemføres, har mulighed derfor på grundlag af landskassens nuværende formueforhold.

Endelig skal jeg bemærke, at Grønlands landsråd som allerede nævnt i næste samling agter at underkaste hele den for Grønland gældende socialforsorg en grundig behandling på grundlag af indgående undersøgelser, som er foretaget i løbet af de sidste godt halvandet år, og at vi — hvad jeg også gav udtryk for under åbningsdebatten i anledning af et spørgsmål fra det ærede medlem hr. Rosing — efter min mening må afvente, hvad der kommer ud af disse handlinger, inden vi træffer bestemmelse om eventuel ydelse af statstilskud til delvis dækning af udgifterne til offentlig forsorg i Grønland. Det vil, så vidt jeg kan se, også være rigtigst at afvente resultaterne af arbejdet i Grønlandsudvalget af 1960. Det ærede medlem hr. Vivike er jo selv medlem af udvalget og ved derfor, at man i udvalget drøfter spørgsmålet om ydelse af generelle børnetilskud, ligesom man overvejer forslag, der kan få stor indflydelse på omkostningsniveauet i Grønland.

[Ministeren for Grønland.]

I øvrigt skal jeg gøre opmærksom på, at jeg med den højtærede socialminister har aftalt, at der allersnarest nedsættes et udvalg socialministeriet og ministeriet for Grønland imellem til drøftelse af principielle spørgsmål om de sociale foranstaltninger i Grønland, bl. a. på grundlag af de fra invalideorganisationerne modtagne henvendelser, af den før omtalte socialinspektørs rapporter og de forslag, som kan forventes at komme fra landsrådet.

Jeg finder altså i almindelighed, at det fremsatte forslag om, at statskassen skal yde landskassen et tilskud på 80 pct. af landskassens udgifter til offentlig forsorg, nemt vil kunne præjudicere en kommende mere gennearbejdet og sagligt rigtig ordning, og at forslaget derfor næppe bør gennemføres nu. I øvrigt bør et lovforslag som nærværende formodentlig ikke gennemføres uden forudgående behandling i Grønlands landsråd.

I ministeriet for Grønland følger vi i denne forbindelse spørgsmålene med den største opmærksomhed, og jeg mener at kunne udtale, at der, for så vidt angår udgifterne til en modernisering af forsorgen, er gehør for, at staten i nødvendigt omfang bør træde hjælpende til, hvis landskassen ikke kan klare opgaven. Tidspunktet for en eventuel hjælpeaktion er blot ikke helt inde endnu.

Vi skal jo bl. a. også have det endelige forslag om sociale foranstaltninger, som socialinspektøren skal fremkomme med, ind i billedet, og i en artikel i Grønlandspostens nr. 22 sent i efteråret slutter socialinspektør Kaj V. Petersen sin redegørelse med nogle bemærkninger, som klart synes at vise, at han er helt indforstået med, at hans opgave er at undersøge og foreslå, og at disse hans undersøgelser og forslag må afventes, før man fra landsrådets, Grønlandsministeriets eller regeringens side går i gang med at ændre og forbedre det grønlandske socialvæsen.

Med den højtærede formands tilladelse vil jeg gerne citere slutningen af den nævnte artikel. Overskriften lyder „Vurdering af situationen i Grønland“, og der fortsættes:

„I en række artikler i de kommende numre af Grønlandsposten vil der blive redegjort for, hvorledes behandlingssyns-

punktet er trængt igennem inden for de forskellige grene af socialvæsenet, og hvad der i et tidssvarende socialvæsen gøres for at reparere på sociale skader. Der begyndes med børne- og ungdomsforsorg, og over mødrehjælp, revalidering af forskellige kategorier af erhvervshæmmede personer, bl. a. alkoholister, sluttet der af med en redegørelse for, hvordan behandlingssynspunktet også er ved at trænge igennem inden for alderdomsforsorgen. Det vil endvidere blive forsøgt at give en vurdering af, hvorledes og i hvilket omfang disse foranstaltninger har mulighed for at blive iværksat i Grønland.“

Med dette har jeg altså villet give udtryk for, at det fremsatte lovforslag synes at være kommet for tidligt. Vi må i hvert fald have landsrådet med ind i billedet. Det ærede medlem vil herefter kunne forstå, at det ikke alene drejer sig om, at staten skal yde en større eller mindre procent til sociale udgifter, men at det i lige så høj grad drejer sig om en ny socialordning for Grønland.

Ordføreren for forslagsstillerne (Vivike):

Jeg er ikke i besiddelse af den samme tålmodighed som den højtærede minister for Grønland, simpelt hen fordi det er et trist faktum, at i denne stund og i tiden fremover sidder der medborgere i Grønland, som sulter og fryser, medborgere, som er handicappet af invaliditet eller alderdom, arbejdsløshed o. s. v. Så kan man jo henvise til, at der skal foregå noget i landsrådet, og at der skal foregå en del i Grønlandsudvalget af 1960. Men det er jo menneskelige lidelser, der skal betale for vor sendrægtighed, og der kan gå lange, lange tider, inden disse menneskers lidelser bliver lindret, hvis vi skal gå den vej, som den højtærede minister foreslår.

Det forslag, vi har fremsat, skal ikke bare betragtes som havende et humanitært sigte, men det vil, hvis det gennemføres, komme til at spille en meget stor rolle i Grønlands erhvervsmæssige udvikling. Men menneskematerialet er det vigtigste i denne udvikling, og som det går deroppe i øjeblikket, ødelægger man meget godt menneskematerialet. Jeg vil for at bekræfte denne påstand gerne have lov til at citere fra landsrådets for-

[Vivike.]

handlinger 1962 side 92, hvor formanden for Grønlands landsråd udtaler:

„Uanset at man står i en meget vanskelig situation med et overvældende antal opgaver på det sociale område, som man ikke med de foreliggende muligheder kan gøre sig håb om at få løst inden for en overskuelig årrække, må man tage opgaven med børnene og de unge op og søge at give dem sådanne opvækstvilkår, at så mange som muligt kan udfylde deres plads i fremtidens Grønland. I modsat fald vil alt for mange blive en belastning for samfundet i de kommende år i stedet for det, vi håber, nemlig et virkeligt aktiv.“

Og formanden for landsrådet fortsætter:

„Grønlands fremtid afhænger af de vilkår, som børnene og de unge vokser op under, således at man ikke affinder sig med de forhold, som bydes mange børn og unge i dag.“

Disse udtalelser bekræftes af socialinspektør Kaj V. Petersen, som siger, at mange børn i Grønland i dag vokser op under forhold, der er ganske uforsvarlige, og det er altså menneskemateriale, vi her lader gå til grunde. En meget væsentlig årsag til dette er, at den grønlandske landskasse mangler økonomiske midler til at klare de opgaver, som må klares, hvis vi skal have en sund ungdom til at vokse op.

Vi må huske på, at Grønland har langt, langt flere børn, forholdsvis, der er født uden for ægteskab. Det er jo ikke usædvanligt, at et pigebarn på 23-25 år har 3 børn uden at være gift, og at disse unge kvinder ikke kan klare disse børn. Derfor er det så meget mere nødvendigt, at der er midler til at hjælpe dem, så at børnene ikke allerede forsumper som små.

Men som formanden for landsrådet siger: det vil være en uoverskuelig årrække med de foreliggende muligheder, og de foreliggende muligheder er ringe, fordi der ikke er økonomiske midler i kassen og dermed i de grønlandske kommuner, som mangler penge til at klare den sociale forsyning på flere felter. I Danmark er det dog ellers sådan, at kommunerne får en meget stor refusion af staten til social forsyning, til folkepension og en hel del andre ting, så hvorfor skal de grønlandske kommuner ikke have en sådan refusion,

hvorfor skal der være forskelsbehandling? Grønlænderne er lige så danske som vi, der bor i det sydlige Danmark, så hvorfor behandle dem dårligere?

Nu ved jeg godt, at der kan henvises til, og det gjorde den højtærede minister, at sundhedsvæsenet betaler vi, sygehusophold og lignende, og det er rigtigt, at det betales og ordnes af staten til 100 pct., hvad det jo ikke bliver hernede. Men vi må også tage i betragtning, at vi har forsømt denne landsdel, at det er vort ansvar, når den var så tilbagestående, som den var, da man endelig tog fat på en udvikling omkring 1950, at vi bare her afbetaler på gæld. Derfor halter en sammenligning mellem sundheds- og sygehusforholdene i Grønland og i Danmark ganske betydeligt.

Altså hvis vi gennemfører forslaget, er det ikke bare et spørgsmål om humanitært sigte for at hjælpe mennesker, men det er også et spørgsmål om Grønlands fremtid, og jeg håber på en hurtig og velvillig behandling i det udvalg, som jeg håber og ønsker bliver nedsat for at tage sig af denne meget vigtige sag.

K. Axel Nielsen: Mit parti nærer den største sympati for alle egnede bestræbelser for at ligestille den grønlandske befolkning med den syddanske. Vi glemmer imidlertid ikke, at en del af de forskelligheder, der består, eksisterer, fordi Grønland selv har ønsket det. Det er muligt eller endda sandsynligt, at man fra Grønlands side har tænkt sig, at denne tilstand, hvorunder forskelligheder, særlig vedrørende forvaltning, skatteforhold, sociale forhold, retsvæsen m. v., består, skal være en overgangstilstand, men så længe den består, må vi fra den sydlige del af riget respektere den og affinde os med den særlige forfatningsretlige stilling, Grønland har. Efter denne er det ikke rimeligt, at vi pånøder Grønland en sociallovgivning, som Grønland endnu ikke selv har fremsat ønske om. Ja, jeg ville nærmest finde det en smule taktløst, om vi — og det er jo forslaget reelle indhold — tilkaster Grønland en slump penge til afhjælpning af den fattigdom, som sikkert består hos visse dele af den grønlandske befolkning.

Hertil kommer for det første, at Grønland selv råder over midler til at afhjælpe den værste nød, idet den grønlandske lands-

[K. Axel Nielsen.]

kasse, efter hvad der er oplyst over for mig, råder over en kassebeholdning på ca. 14 mill. kr., og for det andet, at der, som den højtærede Grønlandsminister har påvist, allerede er hjemmel til efter anmodning fra den grønlandske landskasse at yde tilskud til landskassen på de årlige finanslove.

Mit parti er imidlertid villig til at drøfte lovforslaget i et udvalg, som der jo nu er fremsat ønske om, og så må vi se, om vi under udvalgsarbejdet kan finde frem til en form for hjælp, der ydes på en sådan måde, at det særlige grønlandske selvstyre respekteres. Principielt er jeg dog enig med den højtærede minister for Grønland i, at det nok vil være rigtigst at afvente resultatet af de undersøgelser og overvejelser, der både i Grønland og her er i gang om en revision af sociallovgivningen i Grønland.

Søren Andersen: Venstre er positivt indstillet over for den fremtidige udvikling i Grønland, men en eventuel ændring af den sociale lovgivning må ske som et led i den øvrige lovgivning vedrørende Grønland. Jeg ved ikke, om tiden er inde allerede nu til ændringer i det store lovkompleks, der gennemførtes gennem vistnok 8 love i 1950.

For øvrigt er jeg også blevet bekendt med, og det er bekræftet af den højtærede minister, at der sidder et udvalg og gennemarbejder problemerne og sikkert ser på de erfaringer, der er høstet gennem de 12 år, som de nugældende love har virket. Det må vel være ret naturligt, at man venter på, hvad dette udvalg til sin tid har at sige. Når det til sin tid vil være rimeligt at ændre i lovgivningen om Grønland, vil det vel også være naturligt, at det grønlandske landsråd er spurgt og har udtalt sig, og det er jo for øvrigt også sådan, at samme råd ikke har benyttet de muligheder, der allerede findes i loven om de grønlandske kasser med hensyn til at søge bevilling på den danske finanslov.

Mit parti må derfor betragte det som noget forhastet, overilet og uforberedt, at dette lovforslag er kastet på folketingets bord.

Asger Jensen: Det har jo ikke været nogen hemmelighed, at der arbejdes med en social reform i Grønland, og vi har vel alle været

interesseret i at følge, hvordan dette arbejde skrider frem, og været interesseret i, at der også i Grønland skabes rimelige sociale forhold. Men der er jo ikke fra Grønlands side bedt om, at vi hernede skulle begynde med at gribe ind i forholdene. Man har anmodet om at få en erfaren social praktiker til at hjælpe grønlænderne med selv at stille forslag om, hvordan disse problemer skal løses, og jeg er enig med den højtærede Grønlandsminister og andre ærede ordførere i, at det bør vi respektere, og at vi bør afvente den tid, da grønlænderne selv kommer med deres forslag.

Nærværende lovforslag er jo egentlig af den højtærede Grønlandsminister klart afvist, også som et forslag, det formentlig ikke er rimeligt at fremsætte i øjeblikket, men jeg forstår, at man alligevel tænker på at nedsætte et udvalg, og vi kan vel alle være villige til at deltage i et arbejde dér. Jeg synes imidlertid, at hvis der skal være mening i det, så måtte vi vel i udvalget have at vide, hvad det er for forslag, socialinspektør Kaj V. Petersen har stillet, og hvad det er for problemer, man arbejder med. For udvalget kan det vel imidlertid næppe blive mere end et studiekredsarbejde om, hvad det er for problemer, man arbejder med i Grønland, men måske kunne et sådant arbejde også have interesse for os.

Jens P. Jensen: På mit partis vegne vil jeg gerne drøfte en sociallovgivning, der vedrører grønlandske forhold og det grønlandske folk, men jeg tror, at man, før en sådan lovgivning gennemføres, nødvendigvis først må søge råd og vejledning hos de grønlandske myndigheder og dem, der har et sikkert kendskab til grønlandske forhold og dermed forudsætninger for at forstå de særlige forhold, og afvente deres udtalelser.

Jeg vil støtte tanken om, at der nedsættes et udvalg, der kan drøfte forholdene.

Birthe Wetlesen: Det af socialistisk folkeparti fremsatte lovforslag om, at staten skal refundere den grønlandske landskasses udgifter til sociale formål op til 80 pct., virker ved første øjekast meget besnærende, for der er vel ingen i denne sal, der ikke er klar over, at den sociale nød i Grønland er betydelig større end i den øvrige del af det danske rige; men mon

[Birthe Wetlesen.]

det er den vej, vi skal gå? Er det ikke netop målsætningen i Grønland, at landets egen befolkning skal aktiviseres og så vidt muligt selv opbygge deres samfund og derunder så vidt muligt klare deres sociale forhold selv? Mit parti ser med sympati på, at det øvrige danske samfund hjælper Grønland i dets bestræbelser for at nå et rimeligt socialt stade, men hjælpen bør først og fremmest være hjælp til selvhjælp.

Jeg er bange for, at hvis socialistisk folkepartis lovforslag vedtages, forrykker vi denne linje i opbygningen af det grønlandske samfund og det så meget desto mere, som det grønlandske landsråd ikke har ønsket denne revision, selv om jeg bestemt tror, at landsrådet er klar over problemet og sikkert har den bedste vilje til at løse dette spørgsmål selv.

Der er jo det ved de grønlandske problemer, at folk hervedfra, der har været en 6 ugers tur op og ned ad kysten, ved alt om, hvordan alle spørgsmål skal løses. Folk, der har boet deroppe et års tid eller mere, begynder at se, at det hele er lidt mere kompliceret: jeg vil slet ikke tale om folk, der som den højtærede Grønlandsminister har tilbragt 35 år deroppe.

Skulle vi hervedfra ikke i dette spørgsmål lade det, som jeg vil kalde sagkundskaben, komme med forslag også til løsning af dette problem og ikke fra politikernes side forsøge at forrykke balancen i hele genopbygningsprogrammet?

Mit parti kan ikke støtte det af socialistisk folkeparti fremsatte lovforslag.

Rosing: Når man har fulgt dagbladenes kommentarer med fede overskrifter til socialinspektør Kaj V. Petersens udtalelser i dette efterår om socialforsorgen i Grønland og den store sociale nød, som hver artikel beskrev, vil man kunne forstå fremkomsten af det foreliggende lovforslag. Ved fremkomsten af dette forslag kunne der tænkes den mulighed, at nogen kunne have den opfattelse, at jeg som repræsentant for

Grønland i det høje ting har forsømt det arbejde, der er betroet mig, og at der som følge heraf måtte komme et forslag som det foreliggende fra et andet medlem eller nærmest fra et helt parti. I det følgende håber jeg at kunne fremføre mine gode grunde til ikke at gøre det.

Har man fulgt landsrådsforhandlingerne og i det hele taget den grønlandske udvikling i løbet af den sidste halve snes år, vil man hurtigt konstaterere, at der ikke alene er behov for en større hjælp til de mest trængende, men også er behov for en reform i socialforsorgen. Dette hænger sammen med den kendsgerning, at der er sket en strukturændring i det grønlandske samfund. Der er sket en forskydning i befolkningen, således at denne efterhånden samler sig og bor i de såkaldte bymæssige bebyggelser. Et bysamfund er skabt, levevanerne ændret, pengeøkonomien fortrænger efterhånden naturaløkonomien, et lille fanger- og fiskerfolk er nu på vej til et industrialiseret samfund. Medens udviklingen går og befolkningen lever i bysamfund, dukker efterhånden problemer af social karakter op, de problemer, som kan kaldes udviklingens skyggesider. Disse forhold må have været meget iøjnefaldende for denne socialinspektør, som har mange års arbejde bag sig, og de konstaterede tilfælde må jo have været grellere, da han i hånden har det meget udviklede danske socialvæsen som sammenligningsgrundlag. Sådanne problemer kan jo ikke løses bare ved en bevilling, men ved både en bevilling og en modernisering af den sociale forsyning, der er udarbejdet efter tidens og udviklingens behov, samt ved en større indsats i opbygningsarbejdet.

Som det vil erindres, har jeg for et år siden under behandlingen af et forslag til lov om ændring i lov for Grønland om indførselsafgifter berørt dette spørgsmål. Jeg mente, at man i stedet for at forhøje indførselsafgifterne burde aflaste landskassen med hensyn til dens sociale udgifter ved eventuel indførelse af en refusionsordning, som svarer til forholdene enten her i Dan-

[Rosing.]

mark eller på Færøerne, og udtalte, at en ny sociallovgivning var tiltrængt. Samtidig måtte jeg dengang erkende, at den syddanske socialforsorg ikke burde være indført uændret, fordi den er alt for indviklet og vanskelig at administrere. Jeg fandt det vigtigt og rimeligt med en simplificering og tilpasning af reglerne, hvilket nu er ved at ske.

Socialinspektør Kaj V. Petersen lavede et udkast til en socialvedtægt for Grønland sidste år og forelagde det for landsrådet i år. Dette udkast blev behandlet af et underudvalg og derefter forelagt for det samlede landsråd. Af den højtærede Grønlandsministers redegørelse fremgik, at vedtægtsforslaget ikke er færdigbehandlet endnu, og at socialinspektøren var helt indforstået med, at hans opgave er at undersøge og foreslå, og at hans undersøgelser og forslag måtte afventes, før man fra landsrådets, Grønlandsministeriets og regeringens side gik i gang med at ændre og forbedre det grønlandske socialvæsen.

Det er en almindelig praksis her i tinget, når det drejer sig om et grønlandsk lovforslag, at dette skal være færdigbehandlet i landsrådet, og at landsrådets udtalelse vedrørende lovforslaget foreligger klart. Til det foreliggende forslag er der ikke indhentet landsrådsudtalelse. Her berøres et principspørgsmål, som man ikke uden videre må tage stilling til, før landsrådet udtaler sig klart om det.

I det foreliggende tilfælde har man ellers en klar paragraf at rette sig efter — § 2, stk. 3, i lov nr. 272 om de offentlige grønlandske kasser — hvor der står:

„Hvor der i særlige tilfælde måtte kræves yderligere tilskud til landskassen, kan sådant bevilges på de årlige finanslove.“

Hvis landsrådet havde udtalt sig om at benytte denne bestemmelse i forbindelse med behandlingen af udkast til den omhandlede socialvedtægt i sommer, ville der ikke være noget at diskutere i denne sag. Men dette udkast er ikke færdigbehandlet endnu, og landsrådets stillingtagen til dette principspørgsmål foreligger ikke.

Det ærede medlem hr. Vivike ved lige så godt som jeg, at vi i Grønlandsudvalget af 1960 har sociale, kommunale og økonomiske spørgsmål at behandle og tage stilling til.

For eksempel i spørgsmålet om, hvorvidt man kan indføre børnetilskudsordning i Grønland, er vi enige om, at sådanne socialbetonede hjælpeforanstaltninger må vente, til hele spørgsmålet om den fremtidige økonomiske politik er afklaret og fastlagt. I dag kan vi sige, at man ved fremkomsten af dette forslag søger at foregribe spørgsmålet, før man i de to instanser — landsrådet og Grønlandsudvalget af 1960 — har taget endelig stilling til, på hvilken finansieringsmåde de nuværende og fremtidige kommunale opgaver skal løses, og hvilken økonomisk politik man vil foreslå for Grønland i den kommende tid. Netop af disse grunde har jeg ikke kunnet tænke mig at fremsætte et sådant lovforslag, men vil hellere vente for ikke at foregribe kommende indstillinger fra de to instanser.

Som forslagsstillerne kan forstå, er jeg i øvrigt principielt enig i forslaget, men det er tidspunktet og den manglende hensyntagen til den gængse praksis, der gør, at jeg ikke kan give tilslutning til det.

På den anden side må jeg være glad ved at se dette udtryk for, at også det ærede medlem og hans parti står enig med det øvrige høje ting i den velvilje, vi grønlændere møder overalt i denne sal.

Med disse bemærkninger vil jeg til slut tilsige min medvirken, hvis dette forslag kommer i udvalg, og hvis jeg får lejlighed til at deltage i udvalgsarbejdet.

Ministeren for Grønland (Mikael Gam):

Jeg vil over for det ærede medlem hr. Vivike indrømme, at der kan findes børn i Grønland, måske i denne vintertid, der fryser, og der kan også findes børn, som ikke får mad nok hver dag, men når man har set, hvordan det har udviklet sig i Grønland — og det er ikke længere siden end mine første år deroppe, da man kunne høre om bopladser, der næsten kunne udryddes af sult, hvis der ingen forbindelse var og fangsten svigtede — så kan man sige, at i dag er der ingen, der sulter og fryser. Det mener jeg ikke bogstaveligt, for selvfølgelig kunne man finde børn, der fryser og får for lidt at spise; men det er ikke som i gamle dage, hvor sulten betød døden i givet fald.

Det er en smuk tanke, der er kommet frem her om at ville hjælpe grønlænderne. Den kommer bare ligesom en kolbøtte i

[Ministeren for Grønland.]

arbejde, der er i gang fra landsrådets side. Det første led i denne forandring af de grønlandske sociale forhold er netop det, landsrådet har ønsket: en socialinspektør henedefra til Grønland for at give gode råd efter at have rejst rundt og undersøgt forholdene igennem, ja, det bliver vel et par år i alt, og hvis vi griber ind her, er det hele noget bagvendt. Vi forlanger til ethvert lovforslag, som det ærede medlem hr. Rosing også påpegede, landsrådets medvirken, ja, vi forlanger, at landsrådet har udtalt sig og taget endelig stilling til sagen, før et lovforslag behandles færdigt her i folketinget. Og det gør vi for områder, hvor landsrådet i og for sig ikke har den administrative myndighed. Nu ville vi altså gribe ind på et område, hvor det netop er landsrådet, der ikke alene har den administrative, men også hele den bevillende myndighed og det økonomiske ansvar, og vi ville gribe ind på forhånd, før vi overhovedet har spurgt landsrådet. Det ville dog vistnok være temmelig forbavsende for landsrådet, om vi gennemførte noget sådant uden at spørge dem netop på deres eget område.

Men i øvrigt, som jeg sagde, der ligger jo en god tanke bag ved forslaget. Vi skal have de sociale forhold revideret i Grønland, derom er vi helt enige, og derom er vist alle enige, så vidt jeg forstod de ærede ordførere, og det glæder mig at høre, at der er denne enighed. Alt skal imidlertid have sin tid og hver ting til sin tid; hvis vi springer for tidligt og for hovedkulds ind i det, så bliver det måske til en kolbøtte, og måske en temmelig forkert, hvorunder man kan forvride både arme og ben og halsen med.

Ordføreren for forslagsstillerne (Vivike): Det er jo rigtigt, at principperne i de grønlandske socialforsorgsvedtægter er de samme som principperne i de danske love, men principper fylder nu ikke meget i en tarm, og spørgsmålet er, om man kan føre principperne ud i livet på en effektiv måde. Det kan man ikke med de begrænsede midler, som de grønlandske kommuner råder over i dag. Nu siges der — og det ved jeg udmærket godt er rigtigt — at i særlige tilfælde kan landsrådet søge en bevilling på de årlige finanslove. Ja, det er rigtigt, men der er jo ikke søgt; og jeg skal komme tilbage til

og give noget af en forklaring på, hvorfor der ikke er det. Men der siges altså ligefrem, at fordi man kan søge, er det unødvendigt med denne lov — således udtalte den højtærede minister for Grønland sig — og vi må altså afvente landsrådets forhandlinger, og vi kan ikke gå uden om landsrådet.

Nu er det da heller ikke sådan, at landsrådet er helt fremmed for den tanke, vi fremfører her. Selv om man ikke har en udtalelse fra det fulde landsråd, står jeg her med en udtalelse, som jeg må have lov til at citere, fra forhandlingerne i et landsrådsmøde 1962, hvor udvalget, der har arbejdet med udkast til vedtægter om hjælp fra det offentlige, børne- og ungdomsforsorg, pensioner og hjælp til enker m. fl., udtaler — det findes side 165 i referatet af landsrådets forhandlinger —:

„at taksterne burde være noget højere.“ — de takster, som er skitseret i udkastet til vedtægter — „Udvalget skal følgelig henstille, at landshøvdingen ved fremsendelsen af vedtægtsudkastene til ministeriet for Grønland fremhæver det påkrævede i, at der på længere sigt findes udvej for finansiering af takster for de forskellige hjælpeydelse, der er noget mere rimelige end de foreslåede. Disse er af en sådan størrelsesorden, at personer, der på grund af alder, invaliditet eller sygdom er afskåret fra at tjene noget af betydning til livets ophold, ikke kan leve af de foreslåede ydelser.“

Og de foreslåede ydelser — altså dem, socialinspektør Kaj V. Petersen har foreslået — er større end dem, man giver nu.

Nu er der her under denne forhandling henvist til sagkundskaben. Vi har jo sagkundskab i Grønland, fordi denne socialinspektør fra Randers er deroppe, og han er blevet interviewet i Grønlandsposten. Han fastslår hårdnakket, at man sulter og fryser, hvilket den højtærede minister benægter; ministeren siger, at man kan måske finde et eller andet tilfælde. Men jeg vil gerne have lov til at citere igen, hvad Kaj V. Petersen udtaler til Grønlandsposten nr. 20:

„Jeg nærer tillid til, at det ret snart vil gå op for de bevillende myndigheder, at man ikke i velfærdsstaten Danmark, som Grønland jo er en ligeberettiget del af, kan have folk til at sidde og sulte og fryse, hvad vitterlig mange gør i dag, for

[Vivike.]

ikke at tale om de mange børn, der vokser op under forhold, der er helt uforsvarlige.“

Således siger en dansk embedsmand ikke, hvis han ikke har syn for sagn, og jeg må indrømme, at jeg har lidt mere tillid til hans udtalelser end til den højtærede Grønlandsministers, når denne vil påstå, at der ikke er tale om at sulte og fryse i Grønland nu. Det er rigtigt, at det har været værre før, men det er jo ikke en sammenligning at drage; det var dengang, vi mishandlede Grønland, da det var en koloni, og vi har ikke noget at prale af som kolonimagt, men desværre for os er vi ikke rigtig kommet væk fra kolonitraditionerne, uanset at Grønland ikke længere er en koloni, og det hænger en hel del sammen med spørgsmålet om landsrådet m. m.

Man skal afvente landsrådets forhandlinger, man skal afvente forhandlinger i Grønlandsudvalget af 1960, siges det. Jeg er snart ved at ønske, at Grønlandsudvalget af 1960 aldrig nogen sinde var blevet nedsat; for det grønlandske landsråd betyder det nemlig, at en masse ting bliver henvist til at vente, til G. 60 er færdigt, og her i folketinget kan man blive henvist til, at det er noget, som G. 60 skal ordne. I Grønland nærrede man stor tillid til udvalget af 1960. Udvalget har nu arbejdet i 3 år, og bjerget har ikke engang barslet med en mus endnu. Vi må håbe, at det kan barsle til forsommeren, for besvangret er bjerget. Men i hvert tilfælde mister grønlænderne mere og mere tilliden til G. 60, og når man kan bruge Grønlandsudvalget af 1960 til ligefrem at forsinke udviklingen — jeg har indtryk af, at det gør man — var det måske bedre, at vi ikke havde fået det udvalg.

Der sker ikke noget som helst, fordi man pånøder det grønlandske landsråd penge. Det var det ærede medlem hr. K. Axel Nielsen, der sagde, at vi kan ikke pånøde landsrådet penge, og at landsrådet i øvrigt har sine egne midler, det har 14 mill. kr. Ja men selv om landsrådet har 14 mill. kr., kan man ikke sige, at det bare kan bruge væk af dem. Det fremgår af landskassens foreløbige budget, at man højst kan undvære 4¼ mill. kr. til socialforsorg. Det er jo heller ikke sådan, at vi her i folketinget kan tage af den danske stats kasse, af den

danske stats indtægter, og bare bruge løs af dem. Der er også andre opgaver end socialforsorg i Grønland, som landskassen skal tage sig af.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Søren Andersen, at dette lovforslag er ikke overilet eller forhastet. Da folketinget i forrige samling pålagde de grønlandske forbrugere yderligere byrder ved at forhøje afgifterne på indførte varer, stemte vi imod, men vi stillede et ændringsforslag, hvori vi henstillede til den højtærede minister for Grønland at fremsætte netop det forslag, vi her har fremsat. Der skete ingenting, der sker ingenting, man sulter vel fortsat i Grønland blandt de dårligst stillede, og det er ikke sjovt at sidde og sulte og se sine børn sidde og sulte og fryse. Jeg forstår ikke denne koldblodighed. Jeg indrømmer, at jeg måske nok kan overile mig, når mennesker er i nød, men dette her er ikke overilet, under ingen omstændigheder.

Nu kører man på, at vi vil forbyrde os mod Grønlands selvstyre, mod landsrådet o. s. v. Jeg er ganske sikker på, at hvert eneste landsrådsmedlem gerne modtog de 80 pct. Det er rigtigt, at disse vedtægter skal vedtages, men hvis man i landsrådet bliver klar over, at nu får man 80 pct., så kommer der mere gang i det. Socialinspektør Kaj V. Petersen havde udarbejdet vedtægter, men så sagde man til ham fra myndighedernes side: de vedtægter kan vi overhovedet ikke gennemføre, for vi har kun 4¼ mill. kr., og det koster 20 mill. kr. Så måtte socialinspektør Kaj V. Petersen i gang med at udarbejde nye vedtægter, og han udtaler sig herom i et interview til Grønlandsposten — hvis jeg må citere. Journalisten stiller det spørgsmål:

„Hvorfor har man så ladet udarbejde nye vedtægter, når man ikke er i stand til at administrere dem?“

Hertil svarer inspektøren:

„Det kunne jeg også lide at vide.“

Man siger, at vi vil gå uden om landsrådet. Der er jo den kedelige ting, at formanden for det grønlandske landsråd er landshøvdingen, han er født medlem, han er ikke valgt af nogen, men udpeget af Grønlandsministeriet. Det er en kolonitradition, vi har bibeholdt. Og hvis der er nogen, der har lyst til at se, hvor vanskeligt det er for landsrådet at arbejde, så prøv at gå ind i

[Vivike.]

læsesalen og tag Ekstrabladet og se, hvordan det går med indførelsen af beværterloven i Grønland. Det startede for 7-8 år siden, og hvert år er landsrådet blevet spist af med søforklaringer og andet. Her sidder en dansk jurist, som selvfølgelig varetager ministeriets interesser, han er trænet, og når vi så har Grønlandsudvalget af 1960, hvor man kan putte forskellige ubehagelige ting hen, er der grænser for, hvor langt man kan komme. Jeg synes, det er ved at tangere hykleri, når man taler om at gå uden om landsrådet, om, at landsrådet først skal forlange o. s. v. Nu er grønlænderne ikke meget krævende, det er et beskedent folkefærd, men det synes jeg at vi her benytter os lige lovlig meget af.

Jeg skal slutte med disse bemærkninger, og jeg håber som sagt på, at vi kan få nedsat et udvalg, hvor vi kan se på sagerne.

Ministeren for Grønland (Mikael Gam): I anledning af, at det er blevet nævnt, at udgiften var 4 $\frac{1}{4}$ mill. kr., vil jeg blot sige, at tallet er rigtigt, men det kræver måske en lille forklaring. De 4 $\frac{1}{4}$ mill. kr. til socialudgifter er udtryk for det beløb, som efter kommunalbestyrelsernes skøn skal bruges i det kommende år, og dertil kan føjes, at der gives altid en tillægsbevilling, hvis bevillingen ikke slår til. De 4 $\frac{1}{4}$ mill. kr. er altså ikke udtryk for, hvad man mener at have råd til, men udtryk for, hvad der er ønsket af kommunalbestyrelserne.

Nu siger det ærede medlem hr. Vivike, at landsrådet har ikke ønsket noget. Nej, det har landsrådet ikke, fordi det står ved begyndelsen af en ny udvikling inden for det sociale område i Grønland. Som følge deraf, formoder jeg, har de ment, at tiden ikke var inde til at bede om støtte endnu, før de, skal vi sige, har fundet ud af, hvordan den nye linje skal lægges; og her vil jeg gerne spørge: hvordan kan man uden videre gå ud fra, at det er 80 pct., der skal refunderes, når der hidtil overhovedet ingen refusion har fundet sted?

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

K. Axel Nielsen: Da der er fremsat ønske om, at lovforslaget bliver behandlet i et udvalg, skal jeg foreslå, at det henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag:

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om Danmarks lærerhøjskole har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget for forretningsordenen har afgivet betænkning og indstilling angående samtykke i henhold til grundlovens § 57. Eksemplarer vil blive omdelt.

Udvalget angående Nordisk Råds beretning har afgivet betænkning over beretning angående Nordisk Råds 10. session. Eksemplarer vil blive omdelt.

Efter at konsulent *Svend R. Jensens* hverv som midlertidigt medlem af folketinget er ophørt, har vedkommende gruppe udpeget *Holger Hansen* til i hans sted at indtræde i udvalget angående forslag til lov om ændring i lov om folkeregistre og udpeget *Søren Jensen* til i hans sted at indtræde i udvalget angående forslag til lov om udførsel af kartofler.

De pågældende er herefter valgt.

Det er meddelt mig, at *Viggo Hauch* ønsker at udtræde af udvalget angående forslag til lov om samarbejde med Finland, Island, Norge og Sverige angående fuldbyrdelse af straf m. v. Til at indtræde i det nævnte udvalg i stedet for *Viggo Hauch* har vedkommende gruppe udpeget *Helga Pedersen*, som herefter er valgt.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 14. december, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om ændring i lov om de offentlige grønlandske kasser [af Vivike m. fl.].

[Formanden.]2) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om indfødsrets meddelelse.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om pas til danske statsborgere m. v.

4) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om ændringer i lov om statsstøtte til behandling og pleje af tuberkuløse m. m.

5) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om skoleskibsafgift.

6) *Eventuelt: eneste behandling af:*

Indstilling fra udvalget for forretningsordenen angående folketingets samtykke i henhold til grundlovens § 57.

Mødet hævet kl. 16³⁰.

41. møde.

Fredag den 14. december kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er om-delt.

Medlemmer af folketinget Thestrup, Finn Poulsen, Erik Eriksen, Poul Møller, Harald Nielsen og Poul Sørensen har meddelt mig, at de ønsker at stille følgende forespørgsel til boligministeren:

„Hvad kan boligministeren oplyse om bygge- og boligsituationen?“

Efter at medlem af folketinget *Alsing Andersen* er afgået ved døden, har vedkom-mende gruppe udpeget *Albertsen* til i hans sted at indtræde i udvalget angående for-slag til lov om teatre og forslag til lov om ændringer i biografteaterloven (Filmsfonden) og udpeget *Lis Groes* til i hans sted at ind-træde i udvalget angående Nordisk Råds beretning samt udpeget *Lysholt Hansen* til i hans sted at indtræde som stedfortræder for K. B. Andersen i udvalget til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab. De pågældende er herefter valgt.

Medlem af folketinget *Bækgaard* har med-delt mig, at han ønsker til ministeren for kulturelle anliggender at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren det rigtigt, at det kongelige teaters underskud, som i finans-året 1963-64 anslås til ca. 19 mill. kr., fort-sat skal dækkes af statskassen?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dags-ordenen for tingets førstkomende spørge-tid.

Den første sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angå-ende forslag til lov om ændring i lov om de offentlige grønlandske kasser [af Vivike m. fl.].

Valgt blev: *K. Axel Nielsen, Dupont, Lund Jensen, Peter Kristensen (Ålborg), Niels Mørk, Peter Nielsen, Teichert, Rosing, Kirke-gaard, Søren Andersen, Erik Eriksen, From, Helga Pedersen, Ninn-Hansen, Asger Jensen, Gertie Wandel og Vivike.*

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ind-fødsrets meddelelse.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 61.) findes i tidenden sp. 1822).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.